

राइश मिल उद्योग

परिचय

चामल बहुसंख्यक नेपालीहरूको प्रमुख खाद्य पदार्थ हो । हुनत प्राय पहाड र तराईमा चामलको सट्टा गहु र मकै पनि उपभोग गरिन्छ, तैपनि नेपाल र दक्षिण पूर्वी एशियाली मुलुकहरूमा चामलको विशेष स्थान छ । चामल मीलको विशेष स्थान भएकोले संभाव्य ठाउँमा यस उद्योगको प्रवर्द्धन हुनु नितान्त आवश्यक देखिन्छ ।

आधुनिक खालको मील विकसित हुनुअघि मानिसहरूले धान ढिकीमा कुटी चामल तयार पार्दथे । शहरी इलाकामा यस किसिमको प्रविधि हराएर गए पनि गाउँघरमा अझै पनि ढिकीद्वारा धान कुटानी गरी चामल उत्पादन गर्ने प्रक्रिया जारी छ ।

चामल उत्पादन गर्न आवश्यक पर्ने यन्त्र तथा उपकरणहरू, विद्युत शक्ति इन्धन, वार्षिक उत्पादन क्षमता, आदिका बारेमा उद्योग खोल्नु पूर्व जानकारी दिन खोजिएको छ । उद्योगीहरूले उत्पादनको प्रकृति हेरी यन्त्र वा उपकरण छान्ने, तीनका इफिसियन्सी, उर्जा उपभोग र आर्थिक भारका बारेमा अग्रिम जानकारी समेत प्राप्त गर्न सक्छन् । आफूलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति, बैक बाट लिनु पर्ने ऋण तथा ब्याजका बारेमा, इन्सुरेन्स प्रिमियमका बारेमा सचेत रहन्छन् ।

उद्योगलाई आवश्यक पर्ने वार्षिक स्थीर खर्च, चल खर्च तथा भैपरिआउने खर्च, वार्षिक आम्दानी नाफा नोक्सानीको आकलन समेत प्रस्तुत स्कीममा खुलाइ सम्पूर्ण उद्यमीहरूलाई सजिलो बनाइएको छ ।

अझै वातावरणीय प्रतिकूल प्रभावका बारेमा जडान गर्नु पर्ने संयन्त्र तथा उद्योगी स्वयं वातावरण प्रति चनाखो र सक्रिय हुन अपनाउनु पर्ने तथ्य समेत यस स्कीममा उल्लेख गरिएको छ । यस स्कीमले उत्पादन प्रकृया, वातावरणीय पक्ष तथा रोकथामका उपायहरू, कामदारको स्वास्थ्य तथा सुरक्षा, तालीम र अग्नी तथा विद्युतीय आकस्मिक घटनाका बारेमा समेत समेटेको छ ।

चामल उत्पादन प्रकृया:

धान संकलन

आवश्यक मात्रमा बजारबाट धान संकलन गरिन्छ ।

हपरमा राख्ने

यस प्रस्तावित मीलमा सफा र सुकेको धान मीलको माथील्लो भागस्ति हपरमा राखिन्छ ।

बोक्रा निकाल्ने

सो धान विपरित गतिमा घुमिरहेको दुई नम्बर रोलर बीच खस्छ, रोलरद्वारा घातक बोक्रा छुट्टयाइन्छ

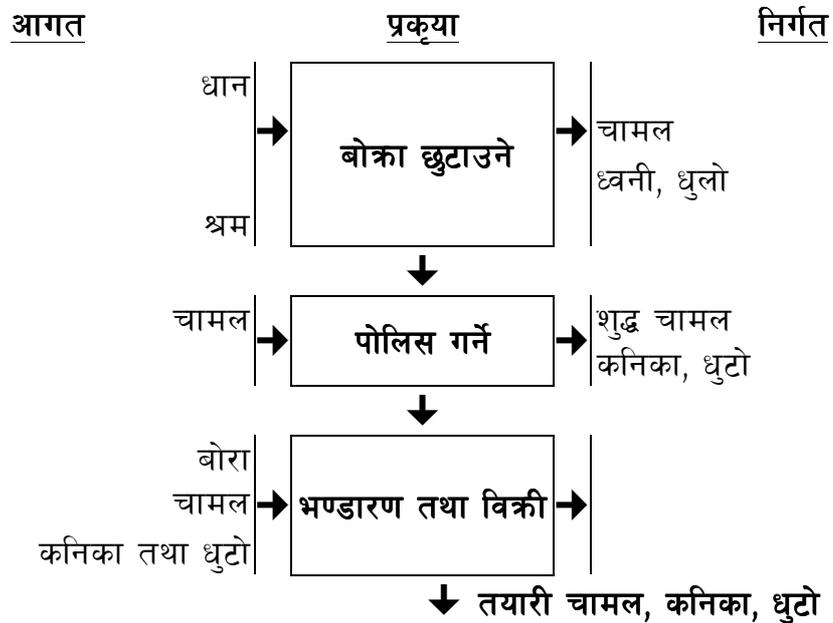
पोलिस गर्ने

सो चामल मीलको कामदारद्वारा पोलिसर मेशीनमा राखिन्छ, र पोलिसर मेशीनद्वारा चामल र ढुटो अलग गाखिन्छ ।

भण्डारण तथा विक्री वितरण

यसरी पोलिश गरेको चामल बोरामा बन्द गरी गोदाममा अथवा विक्रीको लागि बजारमा पठाइन्छ

चामल उत्पादन प्रकृया प्रवाह

वातावरणीय पक्ष

प्रदूषणको किसिम

प्रस्तुत उद्योगबाट खास गरी निम्नानुसारको खेर पदार्थको निस्काशन वा प्रदूषणबाट वातावरणमा असर पार्न सक्ने देखिन्छ ।

सि.नं.	प्रदूषणको किसिम	निश्कासन हुने बस्तुहरु
१	ठोस खेर पदार्थ	भुस, धुटो र कनिका ठोस खेरको रूपमा निस्कन्छ
२	तरल खेर पदार्थ	तरल खेर पदार्थ निस्कदैन
३	ध्वनी प्रदूषण	उत्पादन प्रकृत्यामा केही मात्रामा ध्वनी उत्पन्न हुने हुन्छ ।
४	वायु प्रदूषण	गन्ध आउदैन

रोकथामका उपायहरु

सि.नं.	प्रदूषणको किसिम	रोकथामका उपायहरु
१	ठोस खेर पदार्थ	भुस, धुटो र कनिका सबै अन्य उद्योग सहायक कच्चा पदार्थको रूपमा विक्री गर्न सकिन्छ
२	तरल खेर पदार्थ	
३	ध्वनी प्रदूषण	उत्पादनको क्रममा निश्कने आवाजबाट वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न निम्नानुसारको व्यवस्था गर्नुपर्ने हुन्छ । <ul style="list-style-type: none"> ➤ मेशिन जडान गर्दा फाउण्डेशन मजबुत गरी कम्पन कम गर्नु पर्छ । ➤ मेशिनमा ग्रीज लुब्रिकेन्टहरु लगाइ आवाज कम गर्नु पर्छ । ➤ कामदारहरुलाई एअर प्लग र अन्य सुरक्षात्मक उपकरणहरु को व्यवस्था गर्नु पर्छ । ➤ ध्वनी प्रदूषणका कारक मेशिनहरुलाई सेड भित्रमात्र संचालन गर्नु पर्छ ।
४	वायु प्रदूषण	गन्ध आउदैन

सरसफाई

उद्योगबाट निस्कने खेर जाने ठोस पर्दाथ भुस, धुटो र कनिका लाई अन्य उद्योग सहायक कच्चा पदार्थको रूपमा विक्री गर्न सकिन्छ । साथै निम्न आचार संहिता अपनाउनु पर्दछ

- Good House Keeping Practice अपनाउनु पर्छ ।
- सकेसम्म भुस, धुटो र कनिकालाई भईमा छरिनबाट रोक्नु पर्छ ।

कामदारहरुको स्वास्थ्य र सुरक्षा

कामदारहरुको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागी प्राथमिक उपचारको व्यवस्था गर्नु पर्छ । सुरक्षित चश्मा,मास्क, पन्जा, कानमा लगाउन कपास (Ear plug) जस्ता स्वास्थ्य सुरक्षाका साधनहरु उपलब्ध गराउनु पर्ने हुन्छ । कामदारहरुको स्वास्थ्य उपचारको लागी समय समयमा स्वास्थ्य परिक्षणको व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

ध्वनी प्रदुषण:

मेशिन जडान गर्दा फाउण्डेशन मजबुत गर्नु पर्छ । जसले गर्दा मेशिन सचालन गर्दा कम्पन्न कम हुन्छ । मेशिनमा ग्रीज लुब्रिकेन्टहरु लगाई कम आवाज निस्कने बनाउन सकिन्छ । कामदारहरुलाई एअर प्लग र अन्य सुरक्षात्मक उपकरणहरु को व्यवस्था गर्न पर्ने हुन्छ । ध्वनी प्रदुषणका कारक मेशिनहरुलाई छुट्टै कोठा भित्रमात्र संचालन गर्नु पर्छ ।

ट्रेनिङ्ग:

कामदारहरुलाई आवश्यकता अनुसारको कामको तालिमको व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

अग्नी तथा विद्युतिय आकस्मिक घटना:

अग्नी नियन्त्रण गर्न अग्नि निवारक सिलिण्डर कारखानामा राख्न प्राथमिकता दिनु पर्छ । विद्युतिय तार जडानमा तथा भ्वतजभलप्लन मा विषेश होसियारी अपनाउनु पर्छ ।